

FULLSTENDIG LÆRERVEILEDNING TIL

REIN TEKST

2018

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Innledende opplegg	4
Undervisningsoppleggene	5
1. <i>Aller siste utvei</i> av Federico Axat	5
2. <i>Tante Ulrikkes vei</i> av Zeshan Shakar	7
3. <i>Neverwhere: London under</i> av Neil Gaiman	9
4. <i>Dette skjer ikke</i> av Ida Lórien Ringdal	12
5. <i>Fem stjerner</i> av Lars Petter Sveen	14
6. <i>Går du nå, er du ikke lenger min datter</i> av Anne Bitsch	17
7. <i>Maus: En overlevendes fortelling</i> av Art Spiegelman	19
8. <i>Ting vi mistet i brannen. «Slutten av skoleåret»</i> av Mariana Enriquez	21
9. <i>Tung tids tale</i> av Olaug Nilssen	23
10. <i>I'm a girl, it's fantastic</i> av Ida Eva Neverdahl	25
11. <i>Mer</i> av Hakan Günday	27
12. <i>Eg snakkar om det heile tida</i> av Camara Lundestad Joof	28
13. <i>Kraften</i> av Naomi Alderman	30
Ekstraoppgaver	33
Anvendt litteratur	35

Fullstendig lærerveiledning til Rein tekst 2018

Velkommen til Rein tekst 2018!

Målet med Rein tekst er at elevene skal bli inspirert til å lese mer. Vi håper tekstene i antologien bidrar til dette, og at dere finner nytte i noen av forslagene til opplegg i denne lærerveiledningen. Vi håper også at dere som lærere gir elevene tid til å diskutere og legger til rette for videre lesing som elevene kan gjøre på egenhånd også etter at arbeidet i klasserommet er over.

I den reviderte læreplanen i norsk står det at «opplæringen i lesing skal stimulere elevens lyst og evne til å lese og skrive, og innebærer at eleven skal lese ulike tekster, både for å lære og for å oppleve.» Elevene må derfor få «engasjere seg i tekster og få innsikt i andre menneskers tanker, opplevelser og skaperkraft.» Litteraturen spiller her en nøkkelrolle. Den gode leseopplevelsen er sentral for å skape engasjement for lesing blant unge. Oppgavene i denne lærerveiledningen legger vekt på å la elevenes opplevelser komme til orde og å få frem mulighetene i litteraturen. Utdrag og oppgaver skal stimulere til leselyst, gi rom for utveksling av tanker, synspunkter og meninger, og bidra til refleksjon over den litterære erfaringen.

I lærerveiledningen vil dere finne diskusjonsoppgaver, oppgaver i litterær vurdering og skriveoppgaver. Alle oppleggene knytter seg til kompetansemålene i den reviderte læreplanen, og er laget på en måte som skal gjøre det oversiktlig og enkelt å ta dem i bruk.

Den didaktiske rammen rundt oppleggene er prosessorientert lesing, en god og fleksibel metode for å vekke lyst og engasjement for litteratur. Vi har delt opp alle oppgavene i fasene – før, under og etter lesingen. Målet er at teksten åpnes for elevene, og at de får bidra aktivt med utgangspunkt i egne opplevelser og erfaringer. Samtidig får du som lærer muligheten til å fungere som modell i de delene av lesingen der du mener at elevene dine trenger støtte.

Mange ulike aktiviteter kan gjennomføres med et slikt metodeverk. Det er derfor også mange muligheter for å variere den leseundervisningen som finner sted i en slik didaktisk ramme, og det er mulig å kombinere de konkrete forslagene i lærerveiledningen.

Konkurranse

I samarbeid med Fritt Ord arrangerer Foreningen !les en konkurranse for elever i videregående skole. Temaet er Tegn!, og vi inviterer alle elever i videregående skole til å skrive en tekst, tegne eller lage en medieproduksjon om tegning som ytring. Beste tekst, beste tegning og beste medieproduksjon premieres med 15 000 kr. og tur til Strasbourg. Som lærer kan du motivere elevene til å delta ved å oppmuntre dem til å lese en eller flere av tekstene i antologien og deretter lage sitt eget bidrag ut i fra det. Les mer om konkurransen på www.frittordkonkurransen.no.

For å lage en god antologi er vi avhengig av tilbakemeldinger fra dere som bruker den i skolehverdagen. I løpet av høsten vil vi be dere fylle ut et skjema for tilbakemeldinger, og vi blir svært takknemlig for alle som svarer.

Lykke til med det viktige arbeidet dere gjør for å spre leselyst og engasjement for lesing blant elevene!

Hilsen Foreningen !les

Innledende opplegg om litterær smak og kvalitet

Dette opplegget kan med fordel gjennomføres som en forberedelse til arbeidet med årets *Rein tekst*. Hvis det er få av elevene som leser bøker, kan samtalen inkludere film, TV-serier, musikk eller andre kulturelle uttrykk. Be da elevene om først å komme med sine kriterier for at eksempelvis en TV-serie skal være god, og hvem som avgjør om en TV-serie er god, før dere diskuterer kriterier for en god bok.

1. Hvilke bøker liker jeg - og hvorfor?

Individuelt arbeid.

Be elevene tenke over hvilke bøker de liker, og hvorfor de liker akkurat disse bøkene.

Oppgaven kan konkretiseres på følgende måte:

Be elevene lage hver sin liste over bøker de har likt. Det kan være nye eller gamle opplevelser, romaner, fortellinger, sakprosa, tegneserier osv. Har de en favoritt?

Be dem velge ut den eller de bøkene som de liker aller best og forklare utvalget. Hvorfor er det nettopp disse tre bøkene, for eksempel, som har gitt dem de beste leseopplevelsene?

Hvor viktig er handlingen? Er bøkene spennende? Morsomme? Gripende? Overraskende? Troverdige? Er det emnet/tema som er interessant eller behandlet på en interessant måte? Er det på grund av personer man blir glad i, beundrer fordi de er annerledes, kule osv.? Eller er det sjangeren de liker? Slutten?

De kan også gjerne reflektere over hvordan de fant frem til disse bøkene: Hva har eksempelvis forside, tittel og omtale bak på boka å si for hva de leser? Hva betyr anbefalinger fra anmeldere, foreldre og venner? Kjenner elevene til nettsteder som uprisen.no og uprisen.no/oversatt der ungdom anmelder litteratur for målgruppen?

Det er viktig at det kommer tydelig frem at du som lærer er oppriktig interessert, og at elevene prøver å være så ærlige og presise som de klarer når de begrunner valgene sine.

2. Hvilke bøker liker vi?

Klassesamtale

Be elevene dele favorittene sine med klassen. Skriv titlene på tavla.

Er det bøker som blir nevnt mange ganger? Er det noen som bare få har klart å oppdage?

Snakk deretter om hva elevene synes kjennetegner gode bøker de har lest. De kan med fordel bruke begrunnelsene som de har notert i oppgaven over. Hva er det viktigste for at man skal lese og like en bok?

På bakgrunn av samtalen forsøker klassen å bli enige om 5-10 punkter som kjennetegner en god bok for ungdom. Lærer og elever noterer disse kriteriene til senere bruk.

Samtalen om smak og forventninger til tekst kan danne utgangspunkt for neste opplegg, Innledende opplegg om forventninger og valg av utdrag, der elevene blant annet skal se på terskeltekster som forside, tittel og ingress, reflektere over hvilke utdrag de har lyst til å lese først og skrive leselogg.

1. Federico Axat: *Aller siste utvei*

FØR:

Klassesamtale.

Snakk om forside og tittel.

- Hvilken stemning kommer tydeligst frem på omslaget?
- Hva er det som fremkaller denne stemningen hos dere?
- Hvilket inntrykk får dere av personen på bildet?
- I hvilken grad synes dere det er sammenheng mellom tittel og forside?

Sjangeren er psykologisk thriller.

- Hvilke forventninger har dere til en psykologisk thriller?
- Kjenner dere til andre eksempler på denne sjangeren, innen bøker, filmer, TV-serier, spill?
- Hva kjennetegner i så fall disse bøkene/filmene/spillene?

Dere finner eksempler på sjangeren i bonussporet til dette utdraget.

- Hvorfor tror dere at den psykologiske thrilleren er en så populær sjanger nå?
- Hva tror dere utdraget fra *Aller siste utvei* handler om?
- Får dere lyst til å lese utdraget?
- Hva tror dere at dere kommer til å like og mislike?

UNDERVEIS:

Be elevene notere stikkord i en leselogg mens de leser. Det kan være:

- Noe de synes er med på å gjøre utdraget spennende.
- Noe de synes er overraskende
- Noe de synes er vanskelig å forstå, virker rart eller ulogisk.

ETTER:

1. Samtale om utdraget

Klassediskusjon

Snakk om utdraget med utgangspunkt i elevenes opplevelse av teksten og i de stikkordene de tok under lesingen. La samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på svarene til elevene – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Hvis ønskelig kan ett eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål også inngå i diskusjonen av utdraget:

- Hvilket inntrykk får dere av Ted?
- Hva synes dere om at han er ved å begå selvmord?
- Hvem tror dere sier det som står i kursiv?
- Hvor kommer stemmen fra?

Flere beskjeder i utdraget har uklar avsender.

- Hvorfor tror dere forfatteren har valgt dette? Og hvilken effekt har det for lesingen?
- Hvorfor tror dere han blir sint når han ser lappen som henger på utsiden av kontordøren?

Ted mener selv at han tar hensyn til familien.

- Er dere enige?
- Hvorfor tror dere at Ted får behov for å sjekke om han allerede har dødd?
- Hva tror dere han mener med setningen: «Kunne det være dette som var hans «lys i tunnelen»?»
- Stoler dere på Ted?
- Hvilket inntrykk får dere av Justin?
- Hva synes dere om navnet hans?
- Hva betyr det at han vet så mye om Ted?
- Hva synes dere om oppdraget som Justin presenterer Ted for?
- Hvorfor tror dere at de kontakter Ted?
- Tror dere at han tar oppdraget med å drepe Blaine?
- Hva tror dere skjer videre?

Snakk også om i hvilken grad utdraget innfridde forventningene til en psykologisk thriller.

Det kan også være en god idé å sammenlikne utdraget med de siste utdraget i årets Rein tekst-antologi, *Kraften*, som er benevnt som en futuristisk thriller. Hvilke likheter og forskjeller ser dere mellom den psykologiske thrilleren og den futuristiske?

Når dere har diskutert teksten, kan dere foreta en vurdering.

2. Finn argumenter

Gruppearbeid

Del elevene inn i mindre grupper og la dem snakke om hva de synes er bra og/eller dårlig med teksten, og hva de eventuelt synes kunne vært bedre.

Be dem lage en liste over de tingene som er med på å gjøre teksten god (argumenter for), og en liste over ting som trekker ned (argumenter mot). Be elevene skrive så mange fordeler og ulemper som de klarer.

3. Vurdering i hel klasse

Klassesamtale

La gruppene fortelle hva de har kommet frem til.

Klassen vurderer begrunnelsene og noterer de beste argumentene for og mot på tavlen, for eksempel fem gode argumenter for og fem gode argumenter mot.

Til slutt oppfordres elevene til å gi uttrykk for om de får lyst til å lese resten av boken?
Hvorfor/hvorfor ikke?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- *Lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)*
- *Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)*
- *Lytte til og vurdere argumentasjonen i muntlige tekster i ulike medier og ta stilling til innhold og formål (VG3)*

2. Zeshan Shakar: *Tante Ulrikkes vei*

FØR:

Klassesamtale.

Se på tittel, bokomslag og sjangerbetegnelse og snakk om forventninger til utdraget.

- Hvilke forventninger har dere til en oppvekstroman?
- Hvilke tanker får dere når dere ser på forsiden av boka? Hvordan tror dere det er vokse opp her?

Tante Ulrikkes vei ligger i bydel Stovner i Oslo, og i boka forteller to gutter om oppveksten sin til en ansatt i NOVA som forsker på minoritetsungdom i Groruddalen.

- Hva vet dere om Stovner bydel fra før?
- Hvilke forestillinger har dere om de som bor der?

UNDERVEIS:

Velg ut 2-3 setninger som gjør inntrykk på dere, som dere liker eller misliker.

ETTER:

La først elevene sitte i mindre grupper og begrunne valget av setninger for hverandre.

Ta deretter opp ev. spørsmål til teksten i hel klasse.

La elevene få formulere og diskutere leseopplevelsene sine og følg opp med spørsmål som du vet vil engasjere. Her er noen forslag:

- Hvilket inntrykk får dere av henholdsvis Mo og Jamal?
- Hva synes dere om språkbruken i utdraget? Forklar med bruk av eksempler.
- Hvordan kommer forskjellen på muntlig og skriftlig språk til uttrykk i de to delene av teksten?
- Hvorfor tror dere at forfatteren har valgt å gjøre det slik, og hva betyr det for leseopplevelsen?
- Har måten det fortelles på noe å si for inntrykket dere får av de to? Forklar.
- Hvem føler du at du blir best kjent med av de to? Hvorfor?
- Hvordan møtes Mo og Jamal av samfunnet?
- Tror dere at de har like muligheter? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvilket bilde får dere av Stovner, gjennom å lese dette utdraget?
- Hvordan samsvarer det med inntrykket dere har av Oslo øst fra før?
- Hvilket inntrykk får du av rektoren på skolen til Mo?

Boka omtaler Groruddalsatsningen.

- Hvem tror dere at denne satsningen er for?
- Basert på utdraget – i hvilken grad tror dere at satsningen når målgruppen, de som har behov?
- Hvordan tror dere de to guttene har det i dag?

Flere anmeldere har skrevet at *Tante Ulrikkes vei* er en «viktig» bok (en oversikt over anmeldelser finnes på kritikkportalen.no).

- Hva tror dere de mener med det? I hvilken grad er det bøker som er viktigere enn andre?

Da boka fikk den prestisjetunge Tarjei Vesaas debutantpris uttalte Zeshan Shakar at: «Folk flest, journalister inkludert, har ikke særlig innblikk i hverdagen til minoritetsungdom på Stovner.»

- I hvilken grad tror dere at en roman kan bidra til å gi økt innsikt i situasjonen til ungdom på Stovner?

Skriveoppgave:

- a. Se for deg at du drar til Tante Ulrikkes vei. Skriv en reportasje eller et fiktivt intervju med en person du møter på turen.
- b. Skriv om et avgjørende møte mellom de to guttene, Mo og Jamal.
- c. Hvordan tror du dere de to guttene har det i dag? Se for deg at du oppsøker Mo eller Jamal i 2018. Skriv et fiktivt intervju med en av dem eller med begge to.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- *Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)*
- *Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)*
- *Skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser (VG3)*

3. Neil Gaman: *Neverwhere*

FØR:

Klassesamtale.

Se på sjanger, tittel og bokomslag og snakk om forventninger til utdraget.

Samtalen kan konkretiseres med utgangspunkt i spørsmål som:

- Hva kjenner dere igjen på forsida?
- Hva tror dere teksten handler om, ut ifra omslag og tittel?
- Hvor og når tror dere den foregår?

Boka deltar i fantasy-sjangeren.

- Hvilke andre fantasy-bøker vet dere om/har dere lest?
- Hvilke forventninger har dere til en fantasy-bok?
- Hvilke fantasy-trekk finner dere i ingressen?

Mer presist har boka blitt omtalt som «urban fantasy».

- Hva vet dere om denne underkategorien og/eller hva klarer dere å finne ut i løpet av fem minutter?

Boka ble opprinnelig skrevet som TV-serie.

- Er det noen i klassen som har sett den? Hva kan dere i så fall fortelle?
- Får dere lyst til å lese teksten? Hvorfor/hvorfor ikke?

Snakk ev. om betydningen av disse ordene før dere setter i gang med å lese utdraget:

Neverwhere, District Line-stasjon (s.29), blyghet (s.30), mausoleum (s. 33), karbunkel (s. 34), porene (s. 34), kvartisperle (s.39)

UNDERVEIS:

La elevene markere i teksten mens de leser.

Det kan f.eks. være:

- noe de synes er vanskelig å forstå
- steder i teksten der omgivelsene rundt Richard endrer karakter

ETTER:

I boken *101 måter å fremme muntlige ferdigheter på* (red. Kverndokken 2015), fremhever norskdidaktikeren Henning Fjørtoft en måte å organisere det muntlige arbeidet på som han kaller *tenk-par-del*. Uttrykket viser til at elevene arbeider i tre faser: Først individuelt og så i par før de til slutt deler svarene i hel klasse.

Blant fordelene ved denne måten å jobbe på er at alle elever involveres og aktiviseres og at den legger til rette for en mer dialogisk samtalestruktur i klasserommet med økt kvalitet på de muntlige bidragene som fremføres i plenum.

1. Tenk

Individuelt arbeid.

La først elevene formulere for seg selv hvordan de opplevde utdraget fra *Neverwhere*.

Ev. kan de få i oppdrag å skrive ned tankene sine i form av stikkord eller setninger.

2. Par

Gruppearbeid.

La elevene få noen minutter til å dele, diskutere, sammenlikne og reflektere over leseopplevelsene. I tillegg kan parene få i oppdrag å velge ut 1-2 ting som de ønsker å snakke om i plenumsdiskusjonen.

3. Del

Klassediskusjon

Snakk om utdraget med utgangspunkt i elevenes opplevelser, stikkordene de tok under lesingen og de tingene som de ønsker å diskutere. La samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på svarene til elevene – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Hvis ønskelig kan dessuten ett eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål inngå i diskusjonen av utdraget:

- Hvilket inntrykk får dere av Richard?
- Hvordan passer det med bildet på side 31?
- Hvilket inntrykk får dere av de andre personene i utdraget?
- Hva synes dere om illustrasjonene?
- Hvorfor tror dere at Neil Gaiman har valgt å la scenen utspille seg på en undergrunnsstasjon?
- Vet dere om andre tekster eller filmer der handlingen foregår i undergrunnen?
- Hvordan vil dere beskrive undergrunnen som sted?
- Hvilke rammer, hendelser, relasjoner og assosiasjoner forbinder dere med undergrunnen?
- I hvilken grad brukes disse i utdraget fra *Neverwhere*?

Utdraget skaper en usikkerhet om hva som skjer i tankene til Richard og hva som skjer i virkeligheten.

- Hvilke elementer i teksten mener dere bidrar til denne usikkerheten?
- Hva har det å si for leseopplevelsen deres?

Både Garry og Jessica kommenterer at Richard er «nærmere virkeligheten» enn han har vært på lenge.

- Hva tror dere de mener med det?
- Hvordan forklarer dere at de bruker så like formuleringer?

Flere forhold i utdraget – bl.a. Melanie, Garry og plakatene på stasjonen, oppfordrer tilsynelatende Richard til å ta livet sitt.

- Hvorfor tror dere det er slik?
- Hvordan klarer Richard å komme seg ut av de dystre tankene?
- Hvordan forstår dere slutten på utdraget?

I det første utdraget i årets Rein tekst-antologi - utdraget fra *Aller siste utvei* av Federico Axat - er også hovedpersonen i tvil om hva som egentlig blir sagt og hva som bare finnes i tankene hans. Les utdraget og sammenlikn med utdraget fra *Neverwhere*.

- Hvilke likheter og forskjeller legger dere merke til?
- Hvorfor tror dere at *Neverwhere* er omtalt som fantasy og *Aller siste utvei* som psykologisk thriller?
- Kunne det vært omvendt? Hvorfor/hvorfor ikke?

Til slutt oppfordres elevene til å gi uttrykk for om de får lyst til å lese resten av boken?

- Hvorfor/hvorfor ikke?

Skriveoppgave:

Les boken og skriv en anmeldelse. Du finner hjelp til å skrive anmeldelsen [her](#).

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- Lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)*
- Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)*
- Lytte til og vurdere argumentasjonen i muntlige tekster i ulike medier og ta stilling til innhold og formål (VG3)*

4. Ida Lórien Ringdal: *Dette skjer ikke*

FØR:

Klassesamtale

Diskuter med klassen:

- Hvilke forventninger har dere til dikt?
- Ser eller høres de ut på en bestemt måte?
- Handler dikt om andre ting enn annen litteratur?
- Hva vil dere si kjennetegner språket i dikt?
- Hva slags dikt har gjort inntrykk på dere?
- I hvilken grad kan dikt noe annet enn f.eks. romaner og dramatikk?
- Hva har det å si for lesinga av et dikt at det er satt opp på vers?

Se på forsiden.

- Hva legger dere merke til?
- Hvorfor tror dere at tittelen er satt opp slik den er?
- Hva tror dere dette kan si om diktene i diktsamlingen?

Ta utgangspunkt i noen av diktene, f.eks. de tre tekstene som begynner med henholdsvis «jeg ser en skog», «vulkanutbrudd på Island» og «jeg ringer mamma».

UNDERVEIS:

Be elevene om å lese hvert av de tre diktene tre ganger.

Be dem dessuten om å gjøre følgende, i forbindelse med hver gjennomlesing:

- legge merke til hva de legger merke til mens de leser
- vurdere hvor godt de selv synes de forstår diktet på en skala fra 1 til 10

Når hvert dikt er lest tre ganger, skal de dessuten notere utviklingen i forståelsen av hvert dikt samt skrive ned de spørsmålene de har til hvert av de tre diktene. *

ETTER:

Klassesamtale

For hvert av de tre diktene, tar dere utgangspunkt i leseopplevelsen til elevene og snakker om diktet.

Dere kan f.eks. bruke disse spørsmålene som utgangspunkt:

- Hva la dere merke til?
- Hva var lett å forstå og hva var mer vanskelig?
- Var det noe som overrasket dere?
- Hvilke spørsmål har dere til diktet?

I tillegg kan disse spørsmålene inngå i samtalen:

a. «jeg ser en skog»

- Hvordan vil dere beskrive hva diktet handler om?
- Hvilket inntrykk får dere av diktets jeg?
- Hva har gjentakelsene i diktet å si for måten dere opplever diktet på?
- Hva har det å si for opplevelsen av diktet at det plutselig står «nei» i tredje linje?
- Er det noen som kan forklare hva «narnia» viser til?
- Hvordan forstår dere slutten?

b. «vulkanutbrudd på Island»

- Hvilket inntrykk får dere av diktets jeg?
- Og av diktets du?
- Hvordan ser diktet jeg på seg selv?
- Og på du/han?
- Hvordan forstår dere verset «er jeg hun som går seg bort»?
- Tror dere hun har lyst til å bli meldt savnet? Hvorfor/hvorfor ikke?

c. «jeg ringer mamma»

- Hvilken stemning mener dere at teksten formidler?
- Hvilket inntrykk får dere av diktets jeg?
- Hva tror dere mammaen tenker om situasjonen?
- Hva mener dere er den viktigste linjen i diktet? Hvorfor?
- Liker dere teksten? Hvorfor/hvorfor ikke?

Deretter kan dere trekke inn noen av de andre diktene i antologien.

Det går f.eks. an å snakke om likheter og forskjeller mellom de ulike diktene, om elevene kjenner seg igjen og i hvilken grad det lyriske jeget utvikler seg i løpet av diktene.

Til slutt kan elevene ta stilling til diktenes kvalitet:

- Liker dere diktene? Hvorfor/hvorfor ikke?

Skriveoppgave

Les diktet «kaffe/Vilde».

Velg deretter en av de komprimerte scenene som det refereres til i diktet og skriv den ut. Det kan være scenen der jeget drikker øl med Ronja eller kaffe med Vilde. Hva snakker de om? Hvordan legger jeget frem sin sak? Hvordan beskrives Ronja? Osv.

Dette opplegget dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- *Lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)*
- *Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)*
- *Skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser (VG3)*

* Spørsmålene i denne delen er inspirert av boka *Samtidslyrikk i klasserommet* av Kjersti Rognes Solbu og Jon Opedal Hove (Fagbokforlaget 2017)

5. Lars Petter Sveen: *Fem stjerner*

FØR:

«13 stikkord»

La elevane førestille seg kva som skjer i utdraget ut ifrå 13 stikkord.

(Ein kort introduksjon til denne aktiviteten finnes ca. 26 minuttar ut i [dette foredraget](#) med Sture Nome, universitetslektor ved Universitetet i Stavanger.)

Her er eit forslag til 13 slike stikkord frå utdraget frå *Fem stjerner*:

båten, Aisha, redd, blåse, Middelhavet, roper, svømme, ripa, bølge, Aaliyah, smell, fjæra, kystvakta

Be elevane om først å kategorisere stikkorda i tre kolonnar: personar, miljø, handling.

Elevane skal deretter føreseie kva de trur utdraget handlar om ved å skrive en kort tekst.

Dersom du vurderer at utdraget kan bli ei utfordring for elevane, kan det vere ein fordel å lage ei liste med ord og omgrep som du trur kan vere vanskelege for (nokre av) elevane dine og dele ut lista til elevane. Orda kan stå aleine eller som del av dei setningane dei opptre i. La elevane markere kva for ord dei er sikre på tydinga av, kva for ord dei trur dei kan og kva for ord dei eventuelt ikkje kan. La dei deretter gå rundt i klassen og samanlikne med dei andre. Klarar dei i fellesskap å finne ut tydinga til alle orda? Framlegg til kva ord det kan dreie seg om er (her vil det vere stor skilnad på bokmålsbrukarar og nynorskbrukarar):

bere (s.48), telje (s.49), breidd (s.49), draumar (s.49), lågvatnet (s.49), røysta (s.50), dykk (s.50), porene (s.50), kvese (s.51), kviskrar (s.52), lèt (s.53), annleis (s.53), søkke (s.54), Pleiadane (s.54), rotne (s.54), smaug (s.54)

Det er også mogleg å be elevane finne til dømes 5 ord som dei ikkje forstår når dei les utdraget.

UNDERVEGS:

Elevane kan gjerne markere i teksten eller notere medan dei les.

- Setningar og formuleringar dei liker/ikkje liker.
- Spørsmål til teksten.

ETTER:

1. Førebels reaksjon på utdraget

Klassesamtale

Snakk først litt om kva dei klarte å føreseie og kva som overraska dei i utdraget frå *Fem stjerner*.

Be også elevane ta opp ting dei lurte på medan dei las, slik at alle har ein førebels forståing av kva teksten handlar om.

2. Vurdering

a. Personleg vurdering

Individuelt arbeid.

Be elevane ta stilling til utdraget:

- Likte du utdraget?
- Kva er dei 3 viktigaste grunnene til at du liker/misliker teksten?

b. Finn argumenter

Arbeid i par

Del elevane inn i par. Be dei snakke sammen i gruppa med utgangspunkt i vurdering og argumenter frå punktet over.

Elevane skal nå lage to lister: ein liste med argumenter *for*, og éin liste med argumenter *mot*, til kvart av synspunkta.

Be også elevane diskutere kva for argument de synest er gode og grunngi kvifor.

Elevane skal deretter bruke disse argumenta. Først skal de argumentere *for*, og så skal de argumentere *mot*. Dette gjer de etter tur: Den eine argumenterer, mens den andre berre høyrer på.

c. Byt standpunkt

Grupper på fire

Nå skal para gå saman to og to (grupper på fire). I kvar av desse nye gruppene, skal to og to debattere mot kvarandre. Den eine gruppa skal argumentere *for*, og den andre gruppa skal argumentere *mot*. Etter fem minuttar skifter gruppene på kven som skal argumentere for og mot.

Når debatten er ferdig i gruppene, kan den fortsette i heil klasse. *Streken* kan brukast som ein måte å få fram og synleggjere ulike meiningar på.

d. *Streken*

Streken er ein metode for debatt i klasserommet. Føremålet med denne metoden er å få fram ulike meiningar og gode diskusjonar i klasserommet.

Marker ein strek i klasserommet med teip, bøker, ved å peike eller anna.

'*Streken*' skal fungere som en einig/ueinig-akse, og elevane skal i løpet av diskusjonen plassere seg i forhold til denne aksen. En person – til dømes læraren – set fram ulike påstandar i løpet av sekvensen. Elevane skal plassere seg på den eine eller andre sida, eller midt på. Deretter blir det opna for grunngjevingar og diskusjon, og elevane får høve til å flytte på seg kvar gang dei endrar synspunkt.

Det kan være ein god idé å starte med uskyldige påstandar slik at elevane får høve til å prøve å flytte på seg før dei større diskusjonane startar. Framlegg til oppvarmingsspørsmål:

- Eg bada i sommar
- Eg liker at sola skin
- Eg gler meg til vinteren
- Eg liker sushi

Dette er spørsmål der det vil være ei viss usemje – men lite sannsynleg at mange flytter seg i løpet av diskusjon. La den derfor vere kort. Sett deretter i gang med ein klassediskusjon på bakgrunn av utsegn frå den som leder diskusjonen.

Utsegna kan hentast frå eller basere seg på ei liste med argumenter frå gruppene dersom streken er forberedt med gruppearbeid (jf. opplegget over), men lærer kan også velje å forberede påstandar sjølv og/eller trekke ut påstandar frå diskusjonen etter kvart som den utviklar seg. Pass på at spørsmåla eller påstandane alltid er laga slik at alle alternativ er like riktige, det skal ikkje vere mogleg å velje «feil».

Deretter blir eit nytt synspunkt sette fram, og ein ny diskusjon begynner.

Viss mange av elevane plasserer seg på same side, kan læraren trekke inn elevane i diskusjonen på følgjande måte: læraren ser at det er færre på den eine av sidene av streken og gir derfor ordet til eit par av dei elevane som er på den sida der det er færrest elever. Elevane skal grunngi kvifor dei er einige/ueinige.

Til slutt blir elevane oppfordra til å gi uttrykk for om dei får lyst til å lese resten av boka? Kvifor/kvifor ikkje?

Opplegget over egner seg også som førebuing til arbeid med bokmeldingar.

Skriveoppgåver:

1. Les *Fem stjerner* og skriv ei bokmelding.
2. Skriv vidare på utdraget. Kva trur du skjer vidare? Kva skjer med Aisha og Aaliyah? Klarar Aisha å redde seg sjølv og venninna si?
3. Skriv ein tekst der du diskuterer kva ein bør gjere for å løyse situasjonen med båtflyktningane i Middelhavet.

Dette opplegget dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- *Lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)*
- *Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)*
- *Skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser (VG3)*

6. Anne Bitsch: *Går du nå, er du ikke lenger min datter*

FØR:

Klassesamtale.

Snakk om forsiden.

- Hvilke tanker setter forsiden i gang?
- Hva ser dere i bildet?
- Hvem tror er hvem i bildet?
- Hvorfor tror dere at det er kuttet der det er (slik at ikke ansiktet til personen i dress er synlig)?

Sammenlikn med forsiden til *Mysteriet mamma* som ble utgitt i 2014 (og var med i Rein tekst 2015).

Dere finner f.eks. forsiden her: <https://bokelskere.no/bok/mysteriet-mamma/417264/>

- Hvilke likheter og forskjeller ser dere?

Boken presenteres som en bok i sjangeren personlig sakprosa.

- Hvilke forventninger har dere til bøker i denne sjangeren?

Kapitlet heter: «En rettferdig fortelling (oktober 2007)»

- Hvilke sammenhenger, likheter og forskjeller ser dere mellom bokas tittel, sjangeropplysningene og tittelen på kapitlet?

Her er noen ord dere ev. kan snakke om før dere begynner å lese:

Likvake (s.58), hyperventilerer (s.58), bisarr (s.58), vitterlig (s.58), irrasjonell (s.58), landeveisridderne (s.64), tapervenning (s.64),

UNDERVEIS:

Be elevene ta notater mens de leser. Det kan være:

- Noe som gjør inntrykk på dem
- Noe de synes er overraskende
- Noe de kjenner seg igjen i
- Noe de synes er vanskelig å forstå, virker rart eller ulogisk.

ETTER:

1. Del den umiddelbare leseopplevelsen

Gruppearbeid.

La elevene få sitte i par eller mindre grupper og gi dem anledning til å dele, diskutere, sammenlikne og reflektere over leseopplevelsene/setningene sine.

I tillegg kan de få i oppdrag å velge ut et par ting som de ønsker å snakke om i plenumsdiskusjonen.

2. Samtale om utdraget

Klassediskusjon

Snakk om utdraget med utgangspunkt i elevenes opplevelse av teksten og de notatene de tok under lesingen. La samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på svarene til elevene – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Hvis ønskelig kan ett eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål også inngå i diskusjonen av utdraget:

- Har dere noen gang vært i en begravelse?
- Hva synes dere om det?

- Er det ting i bokas begravelsesscene som dere kjenner dere igjen i?
- Hvilket inntrykk får dere av jeg-personen?
- Hva tror dere jeg-personen mener med den første setningen («Nå der kommer...»)?
- Hvorfor tror dere jeg-personen reagerer så kraftig?
- Hvordan vil dere beskrive relasjonen mellom jeg-personen og moren?
- Hvilke følelser tror dere jeg-personen gjennomgår?
- Hvordan kommer følelsene til uttrykk?
- Kan dere lage en liste over følelsene og plassere dem i grupper.

Nederst på s.60 sier fortelleren: «Å styre med det praktiske kjennes godt, man holder seg aktiv. Konkrete gjøremål, konkret mestring.».

- I hvilken grad er dere enige i at det hjelper å gjøre noe praktisk og konkret når man er trist?

Jeg-fortelleren sier at hun ikke sørger.

- Er dere enige?
- Hva synes dere om måten det fortelles på?
- Hva synes dere om språket?
- Hvorfor tror dere hun gråter i kirken?
- Hvorfor tror dere hun reagerer så kraftig på «tapervennen» til moren?

Presten understreker at de må fortelle en rettferdig historie om moren siden hun ikke lenger kan forsvare seg.

- I hvilken grad mener dere at presten gjør det?
- Og hva med utdraget som helhet – fremstår det som en rettferdig fortelling?
- I hvilken grad mener dere at man kan «fortelle en rettferdig fortelling om et menneske man har skammet seg over så store deler av livet og som har gjort en så mye vondt»?
- Hvilke følelser tror dere hun sitter igjen med nå, ti år etter at moren døde?
- Hvorfor tror dere hun skriver boka?

Fortelleren beskriver med mange detaljer.

- Hvorfor tror dere hun beskriver så detaljert, f.eks. beskrivelsene av moren på s. 59, brennemerket i nattkjolen på s.60 og fotografiet på s.66?
- Hva slags inntrykk gir disse detaljene av moren?

Se til slutt på forsiden på nytt.

- Hvordan opplever dere bildet nå?
- Og hva tenker dere om tittelen?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

– *Lese et representativt utvalg samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samisk, og reflektere over innhold, form og formål (VG1)*

– *Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)*

– *Lytte til og vurdere argumentasjonen i muntlige tekster i ulike medier og ta stilling til innhold og formål (VG3)*

7. Art Spiegelman: *Maus*

FØR:

Klassesamtale.

Skoleåret 2018-2019 har stiftelsen Fritt Ord en konkurranse der alle elever i videregående skole oppfordres til å bidra. Tema for konkurransen er *Tegn!*

Utdraget fra tegneserien *Maus: En overlevendes fortelling* er en av flere tekster i årets Rein tekst-antologi som kan brukes som utgangspunkt for å delta i Fritt Ord-konkurransen. Det er dessuten en klassiker innen tegneseriesjangeren.

- Leser dere tegneserier? Hvilke?
- Hvilke andre tegneserier kjenner dere til?
- Hva er bra med denne sjangeren? Kan tegneserier noe som annen litteratur ikke kan?

I *Maus* blander Art Spiegelman det biografiske og det politiske: relasjonen mellom far og sønn – Vladek og Art - på den ene side, og farens opplevelser under jødeutryddelsene i Auschwitz på den annen.

- Hva vet dere om jødeutryddelsene under 2. verdenskrig? Snakk i 4-5 minutter.
- Mener dere at det er et passende tema for en tegneserie? Hvorfor/hvorfor ikke?
- I hvilken grad tror dere at historien er sann?

Karakterene i *Maus* er dyr: jødene er mus, polakkene er griser og tyskerne katter.

- Hvorfor tror dere at tegneserieskaperen har valgt å framstille dem slik?

UNDERVEIS:

Be elevene markere i teksten mens de leser.

Det kan være:

- Noe som er vanskelig å forstå
- Noe som overrasker
- Noe som gjør særlig inntrykk

ETTER:

La elevene snakke om leseopplevelsene sine og om notater gjort underveis, først i par eller mindre grupper og deretter i hel klasse.

Still gjerne oppfølgingsspørsmål som gjør det tydelig for elevene at de blir hørt og at synspunktene deres blir respektert. I tillegg kan ett eller flere av følgende spørsmål inngå i diskusjonen:

Fortellingen inneholder to tidsplaner: et nåtidsplan der Art snakker med faren sin, og et fortidsplan der Vladek er i konsentrasjonsleir.

- Hvordan vil dere beskrive forholdet mellom far og sønn, Vladek og Art?
- Hvorfor tror dere at karakterene i utdraget snakker slik de gjør?
- Hvordan markeres forskjellen mellom de to tidsplanene?
- Hvordan synes dere forholdet mellom de to tidsplanene fungerer?
- Hva tenker dere om situasjonen til Mandelbaum?
- Hva synes dere om den polske oppsynsmann, kapoen, som engasjerer Vladek som engelsklærer?
- Hvorfor tror dere at bokas tittel er på tysk?

Spiegelman har flere ganger understreket at historien er sannferdig.

- I hvilken grad tror dere at utdraget formidler hvordan det var i konsentrasjonsleiren i Auschwitz?

- Har dette noe å si for leseopplevelsen deres?
- Hvordan vil dere beskrive tegnestilen som er brukt?
- Hvorfor tror dere at tegningene er i svart/hvit?
- Har dere forslag til andre tegneserie-grep som kunne egnet seg for en tegneseriefortelling om jødeutryddelsen?

En annen tekst i årets Rein tekst-antologi, *I'm a girl, it's fantastic* av Ida Eva Neverdahl, bruker også tegneserieformen til å illustrere ting det er vanskelig å snakke om.

Les dette utdraget og sammenlikn med utdraget fra *Maus*.

- Hvilke likheter og forskjeller synes dere er viktige for å forstå hvordan de to tegneseriene virker.

Blandingen av det personlige og det politiske kjennetegner *Maus*, men er også tydelig i flere av de andre utdragene i Rein tekst-antologien, f.eks. *Tung tids tale* av Olaug Nilssen og *Går du nå, er du ikke lenger min datter* av Anne Bitsch.

Les et av disse utdragene og sammenlikn med utdraget fra *Maus*:

- Hvilken rolle spiller blandingen av det personlige og det politiske i utdragene?

TEGN!

Foreningen !les og Fritt Ord inviterer alle elever i videregående skole til å skrive en tekst, tegne eller lage en medieproduksjon om tegning som ytring. Ta gjerne utgangspunkt i Rein tekst!

Kanskje kan du bruke tegneserieformen fra *Maus* eller *I'm a girl, it's fantastic* som inspirasjon; kanskje kan utdraget fra *Maus*, *Tung tids tale* eller *Går du nå, er du ikke lenger min datter* gi deg ideer til hvordan du kan trekke inn personlige erfaringer på en måte som viser hvordan disse erfaringene også handler om samfunnet; eller kanskje du er mest opptatt av hvordan tegninger og tegneserier kan være til glede og underholdning?

Se frittordkonkurransen.no for mer informasjon og tips.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- Bruke ulike estetiske uttrykksformer i sammensatte tekster (VG1)
- Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)
- Skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster (VG3)

8. Mariana Enriquez: *Ting vi mistet i brannen*

FØR:

Se på forsiden.

- Hva ser dere?
- Hvilke tanker setter forsiden i gang hos dere?
- Hvilken stemning synes dere at bildet uttrykker?

Teksten er en novelle.

- Hvilke forventninger har dere til en novelle?

Sammenlikn ev. med den definisjonen dere finner [her](#).

- Hvordan er forventningene til en novelle annerledes enn til et utdrag fra en roman?

Novellene til Enriquez har blitt kalt «skrekknoveller».

- Hva tenker dere når dere hører denne betegnelsen?
- Hvilke forventninger får dere til novella?

Novellens tittel er «Slutten av skoleåret» (mens novellesamlingens tittel er: *Ting vi mistet i brannen*)

- Hva tenker dere om tittelen?
- I hvilken grad er tittelen med på å påvirke forventningene deres?

UNDERVEIS:

Be elevene ta stikkord eller markere i teksten mens de leser.

Det kan være:

- inntrykk av fortelleren
- sjangertrekk som viser at det er en novelle

ETTER:

1. «Stille» lesesirkel*

Gruppearbeid.

Elevene deles inn i grupper på tre-fire elever som skal samarbeide om å lage en «stille» lesesirkel, dvs. en lesesirkel der de ikke får lov til å snakke – bare skrive til hverandre.

Hver elev trenger et ark, noterer navnet sitt øverst i venstre marg og skriver «Hei» øverst på siden, ev. etterfulgt av navn på gruppe medlemmene for å understreke det autentiske elementet. Elevene får nå 1-2 minutter til å skrive om leseopplevelsen. De kan skrive tanker, følelser, spørsmål eller andre reaksjoner på utdraget de har lest – helt uten å snakke. De bør skrive med leselig skrift og bruke så mye av den tilmålte tiden som mulig til å skrive.

Når tiden er ute, skal alle elevene sende teksten sin mot venstre, til den eleven som sitter der. Elevene leser arket de har fått, skriver navnet sitt i venstre marg og får deretter 1-2 minutter til å reagere på naboens tekst: De kan skrive en kommentar til teksten, fortsette tankerekken, skrive om de er enige eller uenige, stille spørsmål eller ev. sette i gang en ny tanke-rekke.

Etter tre gjennomføringer returneres arket til den som begynte med å skrive på det. Vedkommende leser tekstene og setter strek under en setning på arket – den som eleven synes er mest interessant og som han/hun har lyst til å diskutere videre i gruppen.

Deretter får elevene endelig lov til å snakke. Be dem om å begynne med en av de utvalgte setningene og la dem ellers snakke fritt om utdraget i noen minutter.

2. Samtale i hel klasse

Klassesamtale.

Hver gruppe kan nå få si litt om hva de diskuterte i gruppen og hva de synes om å jobbe med «stille» lesesirkel. Sørg for at så mange som mulig kommer til orde i samtalen.

Følg gjerne opp samtalepunktene som nevnes ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar. Da opplever elevene at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor. Hvis ønskelig kan ett eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål også inngå i diskusjonen av utdraget:

- Er det en bestemt stemning som preger novellen? Hvilken?
- Hvilket inntrykk får dere av Marcela?
- Hva legger dere særlig merke til når hun beskrives på s. 83-84?
- Hvilket inntrykk får dere av jeg-fortelleren?
- Hvorfor tror dere jeg-personen involverer seg i det som skjer med Marcela? Hvordan kommer det til uttrykk i utdraget?
- Hvorfor tror dere at flere av begivenhetene er henlagt til doen?
- Hvilket inntrykk får dere av mannen som plager Marcela?
- Hvordan vil dere oppsummere utseendet hans?
- Hvorfor tror dere at jeg-fortelleren drar hjem til Marcela?
- Marcela taler med stor sikkerhet. Hvorfor tror dere det er slik?
- Tror dere fortsatt at «mannen» tvinger Marcela til å gjøre slik han ønsker?
- Tror dere at Marcela er styrt av psykologiske vrangforestillinger eller tenker dere at hendelsene er uttrykk for noe overnaturlig?
- I hvilken grad tenker dere at Marcela tar valg og i hvilken grad opplever dere at hun er utvalgt?
- Og jeg-fortelleren?
- Er det noe som overrasker dere i novellen?
- Hva vil dere si at teksten handler om?

Sammenlikn f.eks. med tegneserienovellen fra «I'm a girl, it's fantastic» av Ida Eva Neverdahl (se Rein tekst-antologien s.98-111).

- Hvilke likheter og forskjeller ser dere?
- Har dere lest andre tekster det er relevant å sammenlikne utdraget med?
- I hvilken grad lever novellen opp til de forventningene dere hadde til sjangeren før dere leste?
- Og til novelledefinisjonen?
- Hvordan forstår dere tittelen etter å ha lest novellen?

På engelsk er tittelen «End of Term», mens den originale, spanske teksten heter, «Fin de curso».

- Hvilke likheter og forskjeller ser dere mellom de tre titlene?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

-Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

-Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

* Idéen til denne fremgangsmåten er hentet fra:

Daniels, Harvey A. og Elaine Daniels (2013). *The Best-Kept Teaching Secret*, Corwin

9. Olaug Nilssen: *Tung tids tale*

FØR:

Snakk om framsida, tittel og ingress.

Tung tids tale er ein roman fortald av Olaug, mora til ein gut som har utvikla autisme.

- Kva veit de om autisme?
- Korleis trur de det er å ha ein gut, ei dotter eller eit søsken med autistiske trekk?

Tung tids tale er kategorisert som «verkelegheitslitteratur».

- Kva veit de om denne sjangeren?
- Kan ein roman fortelje ei verkeleg/sann historie? Kvifor/kvifor ikkje?
- Kva er forskjellen på å fortelje ei verkeleg historie i sakprosa og i ein roman?
- Kvifor trur de at forfattaren har vald å skrive dette som ein roman?
- Korleis forstår de tittelen?
- Kva slags samanhengar ser de mellom tittel, tema og sjanger?

For å førebu lesinga kan det òg vere lurt å snakke om ord som: 48-timarsregelen, augneblink, bosspann og sakshandsamarar. Det kan òg vere lurt å snakke om den musikken som vert nemnd i utdraget: Phantom of the Opera og Kvelertak. Kva slags musikk er det?

Gå deretter inn på nettsidene til *Rein tekst* og klikk på framsida til *Tung tids tale*. Gjer klar til å spele av lydfila til utdraget som ligg i høyremargen. Fortel elevane at dei skal ta notat mens dei lyttar slik at dei etterpå kan skrive eit samandrag av teksten.

UNDERVEGS:

Ta notat til teksten mens de lyttar til lydfila. Spel gjerne av lydfila to gongar.

ETTER:

1. Skriv eit samandrag

Individuelt arbeid.

Skriv eit samandrag av utdraget på bakgrunn av notata deira.

2. Samanlikn samandraga

Grupper på to-tre elevar

Når alle har skrive eit samandrag, samanliknar elevane det de har skrive i grupper på to-tre elevar:

- Kva er likt, og kva er ulikt?
- Korleis er det å skrive samandrag av ein tekst utan å ha lese han – berre å ha lytta?

3. Diskusjon

Klassesamtale

Del først erfaringane med å skrive samandrag i heil klasse.

Snakk deretter om teksten med utgangspunkt i leseopplevinga til elevane. Still opne og autentiske spørsmål og følg opp med spørsmål som bygg vidare på svara til elevane. Følgande spørsmål kan ev. inngå i diskusjonen:

- Kva slags inntrykk får de av Daniel?
- Forteljaren bruker uttrykket «ordlaus kommunikasjon».
- I kva grad trur de at Daniel klarer å uttrykke seg ved hjelp av slik «ordlaus kommunikasjon»?

- Kva slags inntrykk får de av mora som fortel?
- Korleis trur de det er å ha eit barn med autisme?
- Kva slags eigenskapar trengs?
- Kva trur de ho meiner når ho seier: «Vi to. Autistane»?
- Korleis trur de det er å ha eit barn med autisme?
- Korleis trur de det er å vere søsken?
- Korleis kjem kjærleiken til mora til uttrykk i utdraget?
- Kva slags rolle har musikken i utdraget?

Tung tids tale vann Brageprisen 2017. I grunngjevinga til juryen står det mellom anna at:
«Tung tids tale er eit rørende brev til ein elska son, ein fortvila rapport frå ein utmattande kvardag og eit verknadsfullt kampskrift mot diagnosesamfunn og rigid byråkrati. ... Tung tids tale er ei både rå og nyansert, kamplysten og sorgtung historie om kjærleik som krev alt ein har å gi.»

- Er de einige i at teksten kan omtalast som eit «kampskrift»?
- Kva trur de forteljaren meiner om tilbodet for familiar med autistiske barn?
- Kva slags teikn på takksemnd og kritikk finn de i teksten?
- Korleis forstår de dei korte avsnitta på s.94 og s.97? Kva gjer det med leseopplevinga?

Forfattaren kallar *Tung tids tale* ein roman.

- Er de einige?
- Korleis hadde det vore viss boka hadde vore presentert som sakprosa?
- Kva tenker de om at ei mamma skriv om ein son som ikkje kan komme med sin versjon?

Tittelen, *Tung tids tale*, viser til eit dikt av Halldis Moren Vesaas som ble gitt ut i 1945, rett etter krigen.

Les det korte diktet [her](#).

Samanlikn utdrag og dikt.

- Ser de nokre likskapar?

De kan òg samanlikne med utdraget frå *Går du nå, er du ikke lenger min datter* av Anne Bitsch (sjå Rein tekst-antologien s. 57-66).

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)
- Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)
- Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

10. Ida Eva Neverdahl: *I'm a girl, it's fantastic*

FØR:

Utdraget fra *I'm a girl, it's fantastic* er en tegneserienovelle.

Det kan derfor være en god idé å forberede lesingen ved å snakke om tegneserier.

(Hvis dere allerede har lest utdraget fra *Maus* og snakket om den, kan dere gjenoppta samtalen om tegneseriesjangeren.)

- Leser dere tegneserier? Hvilke?
- Hvilke andre tegneserier kjenner dere til?
- Har dere forslag til undersjangre, innen tegneseriesjangeren?

I tillegg til å være en tegneserie er utdraget fra *I'm a girl, it's fantastic* en novelle.

- Hva forbinder dere med denne sjangeren?

(Hvis dere har lest *Ting vi mistet i brannen: Slutten av skoleåret*, kan dere ev. bruke denne teksten som eksempel på novelle-sjangeren.)

- Hva synes dere om forsiden?
- Liker dere den visuelle stilen? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva tenker dere når dere leser tittelen?
- Hvilke forventninger har dere til utdraget?

UNDERVEIS:

Noter stikkord til teksten. Det kan være stikkord til:

- Noe som overrasker dere
- Noe som vekker følelsene deres

ETTER:

Samtale om utdraget

Klassediskusjon

Snakk om utdraget med utgangspunkt i elevenes opplevelse av teksten og i de stikkordene de tok under lesingen. Snakk også om i hvilken grad utdraget innfridde forventningene til en thriller.

La samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på svarene til elevene – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Hvis ønskelig kan ett eller flere av følgende mer spesifikke spørsmål også inngå i diskusjonen av utdraget:

- Hvilket inntrykk får dere av jenta?
- Hvorfor tror dere hun har det slik hun har det?

Ta for dere den første siden, et oppslag eller et par ruter.

- Hva tror dere karakterene tenker?
- Hvilke assosiasjoner får dere når dere ser dyret?
- Hva vil dere si at dyret er/representerer?
- Hva tror dere dyret sier?
- Er det noe som overrasker dere?
- Hvilket inntrykk får dere av gutten?
- Er det noen av tegningene som dere synes skiller seg ut? Hvordan?

- Hvordan forstår dere tegningen på s.109?
- Hvordan forstår dere slutten?
- Hvordan tror dere det går videre?
- Har dere noen råd til jenta?
- Hva synes dere om tegningene? Hva liker dere, og hva liker dere ikke?
- Hva tenker dere om fargebruken? Hvorfor tror dere at tegneserieskaperen har valgt å bruke disse fargene?

En annen tekst i årets Rein tekst-antologi, *Maus* av Art Spiegelman, bruker også tegneserieformen til å illustrere ting det er vanskelig å snakke om.

Les dette utdraget og sammenlikn med utdraget fra *I'm a girl, it's fantastic*.

– Hvilke likheter og forskjeller synes dere er viktige for å forstå hvordan de to tegneseriene virker.

TEGN!

Foreningen !les og Fritt Ord inviterer alle elever i videregående skole til å skrive en tekst, tegne eller lage en medieproduksjon om tegning som ytring. Ta gjerne utgangspunkt i Rein tekst!

Kanskje kan du bruke tegneserieformen fra *I'm a girl, it's fantastic* eller *Maus* som inspirasjon?

Se frittordkonkurransen.no for mer informasjon og tips.

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- Bruke ulike estetiske uttrykksformer i sammensatte tekster (VG1)
- Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)
- Skrive kreative, informative og resonnerende tekster, litterære tolkninger og retoriske analyser på hovedmål og sidemål med utgangspunkt i norskfaglige tekster (VG3)

11. Hakan Günday: *Mer*

FØR:

Se på tittel, bokomslag og sjangerbetegnelse og snakk om forventninger til utdraget.

- Hva vet dere om menneskesmugling?
- I hvilken grad mener dere at forsiden passer til en bok om menneskesmugling?
- Når tror dere at fortellingen foregår?
- Hva legger dere i uttrykket «episk fortelling»?
- Hvilke forventninger har dere til en slik bok?

UNDERVEIS:

Velg ut 2-3 setninger som gjør inntrykk på dere, som dere liker eller misliker.

ETTER:

La først elevene sitte i mindre grupper og begrunne valget av setninger for hverandre. Ta deretter opp ev. spørsmål til teksten i hel klasse.

La elevene få formulere og diskutere leseopplevelsene sine og følg opp med spørsmål som du vet vil engasjere. Her er noen forslag:

- Hvilket inntrykk får dere av Gazâ, gutten som forteller?

Arthur Rimbaud var en innflytelsesrik fransk dikter som levde 1854-1891. Han debuterte som 12-åring og skrev alle diktene sine før han ble 21. Deretter skal han ha livnært seg som lykkejeger, handelsmann og slavehandler.

- Klarer dere å finne ut mer om Rimbaud?
- Hva sier det om Gazâ at han tenker på et sitat av denne dikteren under samtalen med faren?
- Hvordan vil dere beskrive forholdet mellom de to, Gazâ og faren?
- Tror dere faren har vært bekymret mens Gazâ satt i cellen?
- I hvilken grad tror dere at faren er glad i Gazâ?
- Synes dere de er like? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan vil dere beskrive reaksjonene når det blir klart at Gazâ har kommet inn på skolen i Istanbul?

Øverst på s. 117 tenker Gazâ at «[d]et fantes ingen helter likevel»

- Hva tror dere han mener med det? Og er dere enige med Gazâ?
- Hva er en helt for dere?
- Hvordan tror dere det går videre i boka?
- I hvilken grad tror dere det er en endring i forholdet på gang?
- Likte dere utdraget? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Har dere lyst til å lese *Mer*?

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- *Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)*
- *Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)*
- *Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)*

12. Camara Lundestad Joof: *Eg snakkar om det heila tida*

FØR:

Sjå på framsida og ingress.

- Korleis forstår de tittelen, *Eg snakkar om det heila tida*?
- Kva trur de det er ho snakkar om?

Teksten er omtalt som pamflett.

Kva legg de i dette ordet?

Jamfør ev. med dei andre teksttypane som er nemnde i ingressen: vitnemål, appell og sjølvransaking.

- Kva slags likskapar og skilnader finn de mellom desse teksttypane?

UNDERVEGS:

Be elevane notere stikkord i ein leselogg medan dei les. Det kan vere:

- Noko dei synest er overraskande
- Noko som gjer inntrykk på dei

ETTER:

1. Førebels reaksjon på utdraget

Klassesamtale

Snakk først litt om kva som overraska dei og kva som gjorde inntrykk på dei i utdraget frå *Eg snakkar om det heile tida*.

Be også elevane ta opp ting dei lurte på medan dei las, slik at alle har ein førebels forståing av kva teksten handlar om.

2. «Stille lesesirkel»*

Gruppearbeid.

Elevane går i grupper på 3-4 elevar som skal samarbeide om å lage ein «stille» lesesirkel, dvs. ein lesesirkel der dei ikkje får lov til å snakke, men berre skrive til kvarandre.

Kvar elev treng eit ark, noterer namnet sitt øvst i venstre marg og kan òg skrive «Hei» øvst på sida, ev. følgd av namn på gruppemedlemmane for å understreke det autentiske elementet. Elevane får no 1-2 minutt til å skrive om leseopplevinga si. Dei kan skrive tankar, kjensler, spørsmål eller andre reaksjonar på teksten dei har lese – heilt utan å snakke. Dei bør skrive med leseleg skrift og bruke så mykje av tida som mogleg til å skrive.

Når tida er ute, skal alle elevane sende teksten sin mot venstre, til den eleven som sitt der. Elevane les arket dei har fått, skriv namnet sitt i venstre marg og får deretter 1-2 minutt til å reagere på naboens tekst: Dei kan skrive ein kommentar til teksten, fortsette tankerekkja, skrive om dei er einige eller ueinige, stille spørsmål eller ev. sette i gang ei ny tankerekkje.

Etter tre rundar kjem arket att til eleven som starta å skrive på det. Vedkommande les tekstane og set strek under ei setning på arket – ho som eleven synest er mest interessant og som han/ho har lyst til å diskutere vidare i gruppa.

Deretter får elevane endeleg lov til å snakke. Be dei om å begynne med ei av dei utvalde setningane og la dei elles få snakke fritt om utdraget i nokre minutt.

3. Samtale i heil klasse

Klassesamtale.

Kvar gruppe kan nå få seie litt om kva dei diskuterte i gruppa og i kva grad dei likte å jobbe med «stille» lesesirkel. Syt for at så mange som mogleg kjem til orde i samtalen.

Følg gjerne opp samtalepunktane ved å formulere opne og autentiske spørsmål som byggjer vidare på svara til elevane – då opplever elevane at leseopplevinga deira blir høyrte og teke på alvor.

Viss ønskeleg kan òg eit eller fleire av følgjande meir spesifikke spørsmål inngå i diskusjonen av utdraget:

- Kva er det *de* snakkar om heile tida?
- Kva tyder hudfarge for dykk?
- Kvifor trur de dei eldgamle damene reagerer slik dei gjer?
- Kva synest de om at forteljaren gjer om på historia ved å legge inn mormora si?
- Kvifor trur de at ho gjer det?
- Kvifor trur de at det «boblar under tunga» på forteljaren når den gamle dama går av bussen og takkar ho for å ha levert tilbake månadskortet?
- Kva trur de ho meiner når ho seier at ho er «eit lam i ulveklede»?
- Veit de kva «quid pro quo» tyder? Klarar de å finne det ut?
- Kvifor trur de ho lét vere å svinge inn i Schultz' gate og heller held fram til Majorstukrysset?
- Kvifor trur de ho reagerer så sterkt når ho blir merksam på korleis ho står når ho låser sykkelen?
- Har de høyrte om Pavlovs eksperiment med hundar? Kva klarar de å finne ut?
- Kvifor trur de at ho viser til dette eksperimentet? I kva grad er det relevant for situasjonen med sykkelen?
- Kva trur de er årsaka til at forteljaren ransakar minna sine?
- Kva fortel minna våre om kven vi er?
- I kva grad kan vi styre minna våre?

Til slutt blir elevane oppfordra til å gi uttrykk for om dei likte boka. Kvifor/kvifor ikkje?

Denne oppgåva dekker fleire kompetansemål, mellom anna desse:

-Lytt til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)

-Lese og analysere tekster på bokmål og nynorsk i ulike sjangere og ta stilling til spørsmål tekstene tar opp, og verdier de representerer (VG2)

-Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)

* Idéen til denne fremgangsmåten er henta frå:

Daniels, Harvey A. og Elaine Daniels (2013). *The Best-Kept Teaching Secret*, Corwin

13. Naomi Alderman: *Kraften*

FØR:

Klassesamtale

Les ingressen og se på bokomslaget.

- Hva legger dere merke til når dere ser på forsiden?
- Hvilken stemning formidler forsiden?
- Hvordan vil dere beskrive den visuelle stilen?

Bildet kan minne om propagandaplakater som [denne](#), [denne](#) og [denne](#).

- Hvorfor tror dere en slik stil har blitt valgt til forsiden av *Kraften*?

Teksten presenteres som en futuristisk thriller.

- Hva forbinder dere med denne sjangeren?
- Hvilke forventninger har dere til teksten?

UNDERVEIS:

Lesestopp

Be elevene stoppe underveis i lesingen, for eksempel nederst på s. 137 (etter «[...] venter på våren.») eller etter noen minutter.

Skriv spørsmål til teksten ut ifra det dere har lest. Det kan være spørsmål som utdraget gir svar på, antyder svar på eller bare ting dere lurer på. Her er noen spørsmål som kan brukes som eksempel:

- Hvilket inntrykk får dere av Margot?
- Hvorfor tror dere det er så vanskelig å ta valget om å lukke skolen?
- Hva tror dere blir avgjørende for beslutningen?
- Har dere andre eksempler på videoer som har gått viralt og hatt politisk betydning?
- Hvordan vil dere oppsummere livet til Margot i løpet av de 4-5 dagene som følger etter at hun bestemmer seg for å stenge skolene?
- Hva synes dere om at hun overlater barna til Bobby?
- Hvorfor tror dere ikke at Margot merker noe til kraften hos seg selv?

Alternativt kan de bruke noen minutter på å skrive hva de tror vil skje videre.

Deretter fortsetter de å lese resten av utdraget.

ETTER:

1. Litteraturintervju

Par som rullerer

I forkant av litteraturintervjuet får elevene et ark med noen få spørsmål. I tillegg til de faste spørsmålene er det plass til at hver elev kan skrive inn fire supplerende spørsmål etter eget valg.

Forbered gjerne aktiviteten gjennom å snakke kort med elevene om hvordan ulike typer spørsmål legger opp til ulike typer svar. Et enkelt skille mellom spørsmål med og uten entydig fasit kan være nok, sammen med en oppfordring til å stille flest av de siste. Alternativt går det an å bruke et skille mellom spørsmål som fører til korte eller lange svar eller mellom *enfingerspørsmål*, *flerfingerspørsmål* og *ut-av-teksten-spørsmål* slik Kverndokken foreslår i *101 måter å lese leseleksa på* (Kverndokken 2012). *

Et eksempel på spørsmålsark finnes [her](#).

Elevene skal først skrive de supplerende spørsmålene på arket og deretter ta det med seg rundt i klasserommet for å finne intervjuobjekt. Når de har funnet en partner skal elevene stille et spørsmål fra listen, og partneren skal svare. Intervjuren lytter til svaret, noterer stikkord på arket og stiller ev. oppfølgingsspørsmål ved behov. Når begge elevene har fått svar på et spørsmål, finner de en ny partner og stiller et nytt spørsmål fra lista.

2. Velge spørsmål Gruppearbeid

På bakgrunn av oppgavene over kan elevene gå i grupper for å diskutere seg frem til to spørsmål som de mener er de viktigste å stille til utdraget. I tillegg må gruppen kunne begrunne hvorfor de mener at akkurat disse spørsmålene er gode spørsmål til utdraget fra *Kraften*.

3. Diskusjon og avstemming i hel klasse Klassesamtale

Bruk spørsmåla fra gruppene til å snakke om utdraget. Dersom dere snakket om ulike typer spørsmål under punkt 1 kan det dessuten være lurt å ta opp dette på nytt og å bestemme de ulike spørsmålene i lys av den enkle typologien.

La deretter samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på svarene til elevene – da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor. Hvis dere ønsker flere spørsmål, er her noen eksempler:

Utdraget antyder at kraften har ligget latent i kvinnene, og Margot lurer på hvorfor det kommer til uttrykk akkurat nå.

- Hva tror dere kan være årsaken til at fenomenet har dukket opp nå?

Margot sammenlikner kraften med flygemauro.

- Hva vet dere om flygemauro?

- Hvorfor tror dere at Margot bruker denne sammenlikningen?

- Tror dere at vi kan ha slike latente egenskaper som plutselig kan bli utløst? Fortell.

- Hvordan vil dere beskrive samtalen mellom Margot og Jocelyn?

- Hva tror dere skjer videre?

- Hvordan tror dere verden ville sett ut hvis jenter var guttene fysisk overlegne?

- Hvordan ville det vært å være gutt da? Hvordan ville menn definert seg selv?

Sammenlikn utdraget fra *Kraften* med utdraget fra *Aller siste utvei* (det første utdraget i antologien).

- Hvilke likheter og forskjeller finner dere?

De to utdragene er sjangerbestemt som henholdsvis futuristisk thriller og psykologisk thriller.

- Hva forstår dere ved disse uttrykkene?

- I hvilken grad mener dere at disse beskrivelsene passer for å beskrive de to utdragene?

Tidligere president i USA, Barack Obama, publiserte 31. desember 2017 en liste over sine beste leseopplevelser (og musikkopplevelser) i 2017. Øverst på listen var *Kraften* av Naomi Alderman. Se hele listen til Obama [her](#).

- Har det noe å si for deres syn på boken av Obama anbefaler den?

- Hva er den største leseopplevelsen dere har hatt så langt i 2018?

4. Vurdering og avstemming Klassesamtale

Når dere har snakket om teksten, kan dere vurdere utdraget ved å spørre:

- Liker dere teksten? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er det en viktig tekst? Hvorfor/hvorfor ikke?

Det er viktig at synspunktene begrunnes. Det er dessuten av stor betydning at rammene er hyggelige, og at elevene får fremføre sin opplevelse og akkurat de meningene og begrunnelsene som betyr noe for dem. Det er være lov å like og lov å mislike utdragene i Rein tekst-antologien.

Skriveoppgave:

Les boken og skriv en anmeldelse. Du finner hjelp til å skrive anmeldelsen [her](#).

Denne oppgaven dekker flere kompetansemål, blant annet disse:

- *Lytte til og vise åpenhet for andres argumentasjon og bruke relevante og saklige argumenter i diskusjoner (VG1)*
- *Skrive kreative, informative og argumenterende tekster, utgreiinger, litterære tolkninger, drøftinger og andre resonnerende tekster på hovedmål og sidemål (VG2)*
- *Lese et utvalg samtidstekster på bokmål og nynorsk og drøfte hvordan disse tekstene språklig og tematisk forholder seg til vår tid (VG3)*

* Begrepene er hentet fra boka *101 måter å lese leseleksa på* av Kåre Kverndokken (Fagbokforlaget 2012)

Ekstraoppgaver:

Skriftlige oppgaver

- Skriv en anmeldelse

Velg det av utdragene i *Rein tekst-antologien* som du likte aller best. Gå på biblioteket og lån boken utdraget er hentet fra. Skriv deretter en anmeldelse av boken. Du finner hjelp til å skrive en god anmeldelse [her](#).

- Skriv om et forfatterskap

Velg et av utdragene som du likte i årets *Rein tekst*-antologi og skriv en presentasjon av forfatteren av utdraget.

Forslag til innhold: en kort beskrivelse av forfatterens biografi og hva han/hun har skrevet. Skriv om hva forfatteren er opptatt av og har skrevet om og hvorfor du synes at dette er interessant. Det kan være en god idé å presentere en eller flere av bøkene (eller utdraget fra *Rein tekst*) mer grundig med vekt på din leseopplevelse.

- Skriv en skjønnlitterær tekst

Ta utgangspunkt i et av utdragene i årets *Rein tekst* og skriv en skjønnlitterær tekst med utdraget som inspirasjon. Du står fritt til å la deg inspirere av leseopplevelsen din. Kanskje vil du skrive om én eller flere av personene som er med i utdraget, skrive om samme tema, bruke samme tittel eller liknende.

- Skriv en fortelling

Finn et sitat som du liker i et av utdragene i årets *Rein tekst*. Ta utgangspunkt i sitatet og skriv en skjønnlitterær tekst der sitatet inngår.

Muntlige oppgaver:

- Bokpresentasjon

Velg utdraget du likte aller best. Gå på biblioteket og lån boken utdraget er hentet fra. Les boken og presenter den muntlig med vekt på din leseopplevelse, hva du synes er bra med boken og hvordan den har gjort inntrykk. Hvis du ønsker tips til punkter du kan ha med, finner du en oppskrift [her](#).

- Presentasjon av utdrag

Velg to utdrag fra *Rein tekst* som du liker godt og som har likhetstrekk, tilhører samme sjanger, har samme tema, har personer som har gjort inntrykk på deg eller liknende. Forbered en muntlig presentasjon av utdragene.

Forslag til innhold: Forfatterens biografi, andre bøker de har skrevet, bøker du synes virker interessante og hvorfor. Presenter også de valgte utdragene og forklar hvorfor du mener de har likhetstrekk, hvorfor de tilhører samme sjanger osv. Ta med hvordan tekstene har gjort inntrykk på deg og hvorfor.

Andre oppgaver

- Lag en boktrailer

Velg ett av utdragene fra årets antologi eller boken det er hentet fra og lag en boktrailer som presenterer teksten ved hjelp av bilder, lyd/musikk og tekst. Videoen kan vare opp til tre minutter, men de beste boktrailerne er ofte korte og poengterte med en varighet på under ett minutt. [Her](#) er en oppskrift på hvordan du kan gå frem. Veiledningen er laget i samarbeid mellom Ubok, Leser søker bok og Foreningen !les og har form av fem korte filmsnutter som på en pedagogisk måte tar opp hvordan man kan gå frem for å finne bilder og lyd; hva som er lov å bruke; og hvordan man samler det hele i Windows Media Player.

- Lag teater, film eller hørespill

FØR:

Klassediskusjon

Diskuter i klassen hva det er som skiller teater, film eller hørespill fra litteratur.

- Hvor viktig er dialogen?
- Hvor viktig er andre effekter?
- Hvordan kan man framstille det som ikke sies?
- Hva kan man kommunisere gjennom mimikk, kroppsspråk og tonefall?
- Går det an å fortelle ved hjelp av musikk eller andre lydeffekter?

Les deretter utdrag fra antologien som kan egne seg for dramatisering.

UNDERVEIS:

Mens du leser, tenk på passasjer som egner seg for dramatisering. Her kan det være lurt å velge en passasje der det er med mer enn én person og der det er dialog.

Markér med blyant eller post-it lapp i teksten.

ETTER:

Gå sammen i par eller små grupper og del passasjene dere fant med hverandre.

Bli enige om en passasje dere vil dramatisere.

Skriv et lite manus med replikker, scenehenvisninger, hvilke lydeffekter dere vil bruke osv.

Øv på scenen og framfør den for klassen.

Her er det også mulig å lage kortfilm eller hørespill og presentere det for klassen.

Anvendt litteratur

Daniels, Harvey A. og Elaine Daniels (2013). *The Best-Kept Teaching Secret*, Corwin

Fjørtoft, Henning (2015). "Vurdering av muntlighet i klasserommet" in *101 måter å fremme muntlige ferdigheter på - om muntlig kompetanse og muntlighetsdidaktikk*. Fagbokforlaget (red. Kåre Kverndokken)

Hennig, Åsmund (2017). *Litterær forståelse. Innføring i litteraturredaktikk*. Gyldendal akademisk

Kverndokken, Kåre (2012). *101 måter å lese leseleksa på. Om lesing, lesebestillinger og tekstvalg*. Fagbokforlaget.

Lillevangstu, Marianne, Elise Seip Tønnesen og Hanne Dahll-Larssøn (red.) (2007). *Inn i teksten – ut i livet. Nøkler til leseglede og litterær kompetanse*. Fagbokforlaget

Skafthun, Atle og Per Arne Michelsen (2017). *Litteraturredaktikk*. Cappelen Damm

Solbu, Kjersti Rognes og Jon Opedal Hove (2017). *Samtidslrykk i klasserommet*, Fagbokforlaget

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/lesing/lesing-i-fag/Lesing-i-norsk1/Hvordan-gjennomfore-litterare-samtaler/> - lest 22.08.2018